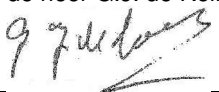

**Archeologisch bureauonderzoek
Vledderhuizen 28 te Onstwedde,
gemeente Stadskanaal (GR)**

opdrachtgever	de heer E.H.J. Zuidema
datum	21 februari 2011
projectleider	de heer B. Bijl
projectnummer	93103510
status	concept
ISSN-nummer	1875-5313
MUG-publicatie	2011-22

MUG-projectnummer	93103510
Opdrachtgever	de heer E.H.J. Zuidema
MUG-publicatie	2011-22
Bevoegd gezag	gemeente Stadskanaal
Beheer en plaats documentatie	MUG Ingenieursbureau b.v.
Onderzoek meldingsnummer bureauonderzoek	45266
Tekst	de heer B. Bijl en mevrouw M. Rem
Afbeeldingen	mevrouw M. Rem
Status	concept
Autorisatie	de heer G.J. de Roller
Uitgegeven door	MUG Ingenieursbureau b.v. Postbus 136 9350 AC Leek
Datum	21-02-2011
ISSN	1875-5313

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Algemeen	2
1.2 Ligging van het onderzoeksgebied	2
1.3 Doel van het onderzoek	3
1.4 Werkwijze	3
2 Resultaten	4
2.1 Huidige situatie en aardwetenschappelijke waarden	4
2.2 Historische situatie	7
2.3 Toekomstige situatie	12
2.4 Archeologische verwachting	13
3 Conclusie en aanbeveling	14
3.1 Conclusie	14
3.2 Aanbeveling	14
Literatuur	15

Samenvatting

Aanleiding tot het hier beschreven archeologisch bureauonderzoek zijn de bouwplannen van de heer Zuidema voor het onderzochte perceel. Omdat deze plannen met bodemverstorende ingrepen gepaard gaan, is een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. Dit onderzoek wordt uitgevoerd conform de Wet op de archeologische monumentenzorg. De heer Zuidema heeft MUG Ingenieursbureau, afdeling Archeologie, opdracht gegeven het bureauonderzoek uit te voeren.

Het onderzoeksgebied ligt aan de westkant van de weg Vledderhuizen tussen Onstwedde en Mussel, in de gemeente Stadskanaal, provincie Groningen. De locatie is in gebruik als boerderij met erf en bouwland en is circa 1,5 ha groot.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat de bodem in het onderzoeksgebied bestaat uit veengronden met een veenkoloniaal dek op zand zonder humuspodzol en moerige eerdgronden met een veenkoloniaal dek en een moerige tussenlaag op zand. Van oudsher ligt het onderzoeksgebied in een in een moerassig gebied dat vanaf 1880 is ontgonnen voor de winning van turf.

Volgens de historische kaarten ligt het onderzoeksgebied in een vroeger moeras, dat later als grootschalig veengebied ontgonnen werd. Dit gebied is na ontginning tot heden in gebruik als landbouwgebied. Het gebied is in gebruik voor akkerbouw of als grasland, waarbij de bovengrond machinaal bewerkt is. Ook zijn er oude sloten gedempt en nieuwe sloten gegraven. De bebouwing op het onderzoeksgebied dateert van na 1920 en heeft geen bouwhistorische waarde.

Voor het onderzoeksgebied geldt een lage verwachting voor het aantreffen van archeologische vondsten. Gezien de lage archeologische verwachtingswaarde zijn er vanuit archeologisch oogpunt geen belemmeringen voor de geplande werkzaamheden. Aanbevolen wordt om de onderzoekslocatie vrij te geven.

Wanneer bij de uitvoering van de geplande werkzaamheden onverhoopt grondsporen en/of vondsten worden aangetroffen, dient hiervan melding te worden gemaakt bij het bevoegde gezag, gemeente Stadskanaal (de heer J. Bezema, 0599-631437).

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Aanleiding tot het hier beschreven archeologisch bureauonderzoek zijn de bouwplannen van de heer Zuidema voor het onderzochte perceel. Omdat deze plannen met bodemversturende ingrepen gepaard gaan, is een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. Dit onderzoek wordt uitgevoerd conform de Wet op de archeologische monumentenzorg. De heer Zuidema heeft MUG Ingenieursbureau, afdeling Archeologie, opdracht gegeven het bureauonderzoek uit te voeren. Het archeologisch bureauonderzoek heeft plaatsgevonden van 14 tot 21 februari 2011 en stond onder leiding van de heer B. Bijl met ondersteuning van mevrouw M. Rem, conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2.

Tabel 1.1 Overzicht van de objectgegevens

Objectgegevens	
Provincie	Groningen
Gemeente	Stadskanaal
Plaats	Onstwedde
Toponiem	Vledderhuizen 28
Kaartblad	13C
Coördinaten	266059/558638 NW 266091/558569 NO 265784/558341 ZO 265735/558410 ZW
Grondsoort	<<invullen>>
Geomorfologie	<<invullen>>

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt aan de westkant van de weg Vledderhuizen tussen Onstwedde en Mussel (zie afbeelding 1), in de gemeente Stadskanaal, provincie Groningen. De locatie is in gebruik als boerderij met erf en bouwland en is circa 1,5 ha groot.

265/558

Afbeelding 1. Topografische kaart met in rood het onderzoeksgebied
(Bron: Topografische Dienst Nederland)

1.3 Doel van het onderzoek

Het bureauonderzoek heeft als doel inzicht te krijgen in bekende en de te verwachten archeologische waarden van het plangebied. Aan de hand van deze informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld. Voor het bureauonderzoek dienen de volgende vragen te worden beantwoord.

- Vraag 1: Wat is de archeologische verwachting van het gebied buiten de reeds bekende AMK-terreinen (indien mogelijk gespecificeerd naar aard, vindplaatsen en perioden)?
- Vraag 2: Zijn er binnen de verwachtingszones specifieke aandachtslocaties aan te geven (zandkoppen of -ruggen, veentjes, historische bebouwing en infrastructuur)?
- Vraag 3: Wat zijn de mogelijk aanwezige bouwhistorische waarden binnen het onderzoeksgebied?
- Vraag 4: Wat is er bekend over bodemverstorende ingrepen in het plan-/onderzoeksgebied?
- Vraag 5: Welk vervolgonderzoek is er nodig om de door het bureauonderzoek in beeld gebrachte specifieke archeologische verwachting te toetsen?

1.4 Werkwijze

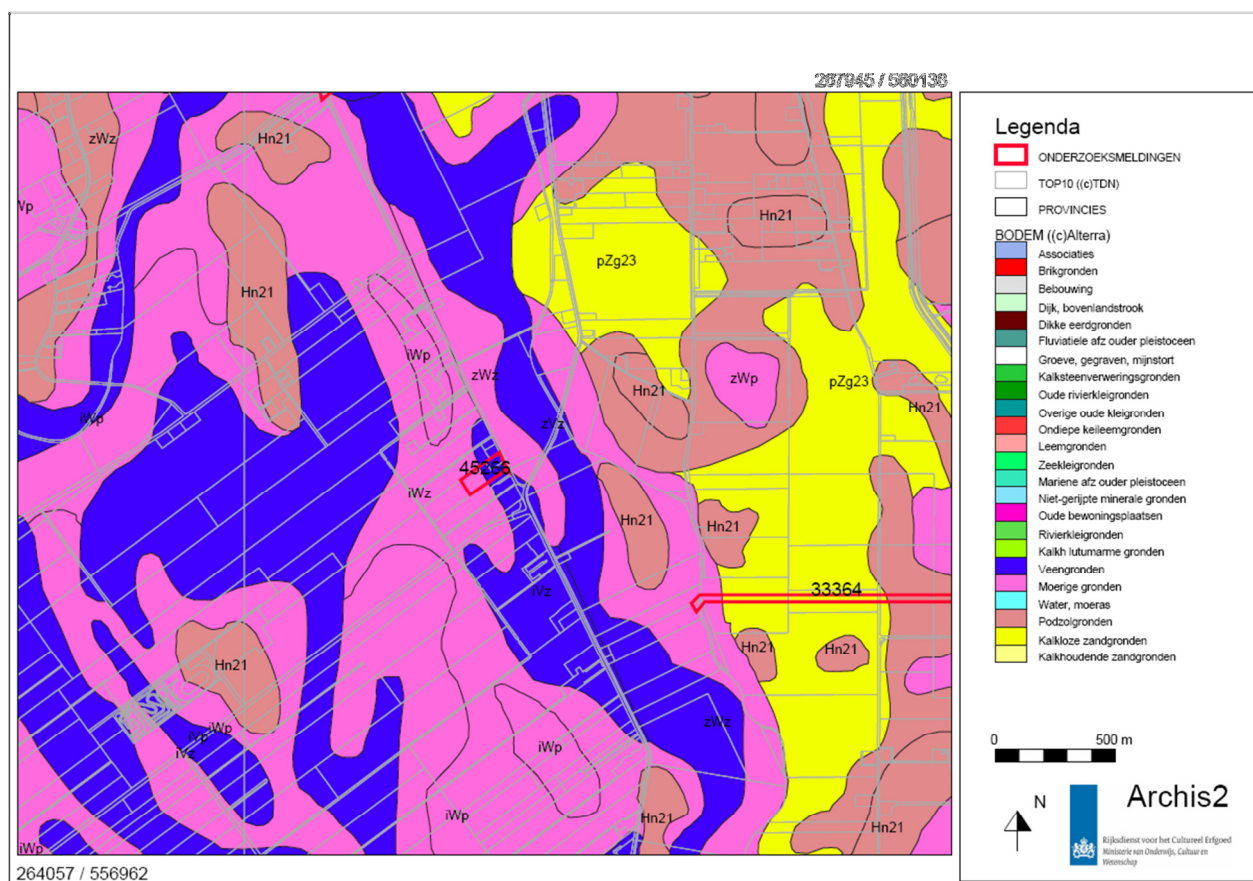
In het bureauonderzoek wordt het huidige grondgebruik beschreven, de historische situatie en mogelijke verstoringen alsmede de bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden. Hiertoe worden onder andere topografische kaarten gebruikt, de plannen en gegevens van de opdrachtgever, luchtfoto's en, indien aanwezig, gegevens van milieukundig onderzoek.

Een beschrijving van de historische situatie is gebaseerd op historisch topografisch kaartmateriaal, zoals kadastrale kaarten en de website van Wat was waar (<http://ngz.watwaswaar.nl>). Voor de bekende bodemkundige en geologische waarden wordt gebruikgemaakt van bodemkaarten en geomorfologische kaarten. De archeologische waarden zijn gebaseerd op de gegevens in Archis (digitale database van de Nederlandse archeologie van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE)) waar de archeologische monumentenkaart deel van uitmaakt. Daarnaast wordt, indien mogelijk, teruggegrepen op gegevens van al eerder uitgevoerd onderzoek in de directe omgeving. Met behulp van deze gegevens wordt een gespecificeerde verwachting voor het onderzoeksgebied opgesteld.

2 Resultaten

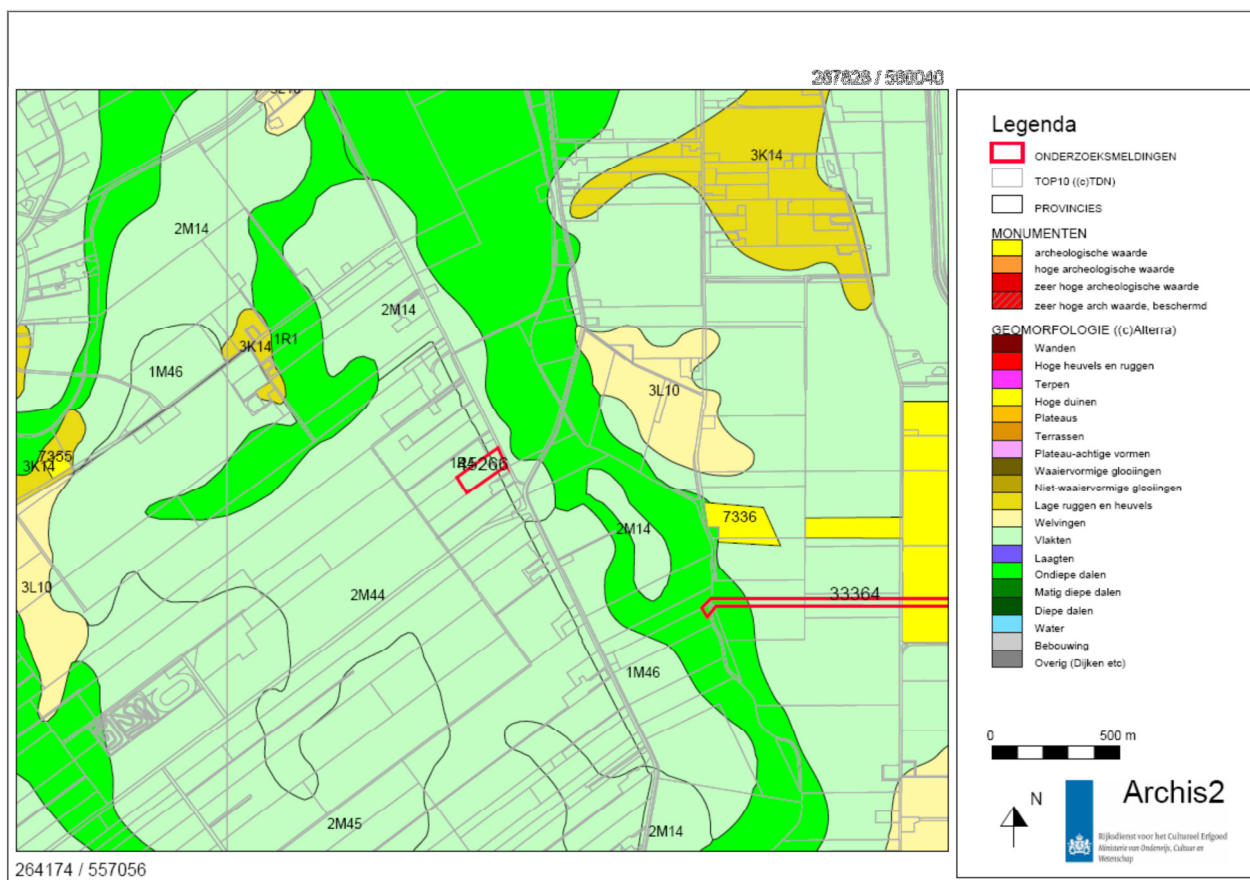
2.1 Huidige situatie en aardwetenschappelijke waarden

Het onderzoeksgebied ligt aan de westkant van de straat Vledderhuizen. Het ligt tussen het Pagediep en de Mussel Aa. Volgens de bodemkaart (zie afbeelding 2) bestaat het oostelijke deel van de onderzoekslocatie uit veengronden met een veenkoloniaal dek op zand zonder humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm (code iVz, blauw gebied op afbeelding 2). Het westelijke deel bestaat uit moerige eerdgronden met een veenkoloniaal dek en een moerige tussenlaag op zand (code iWz, roze gebied op afbeelding 2).

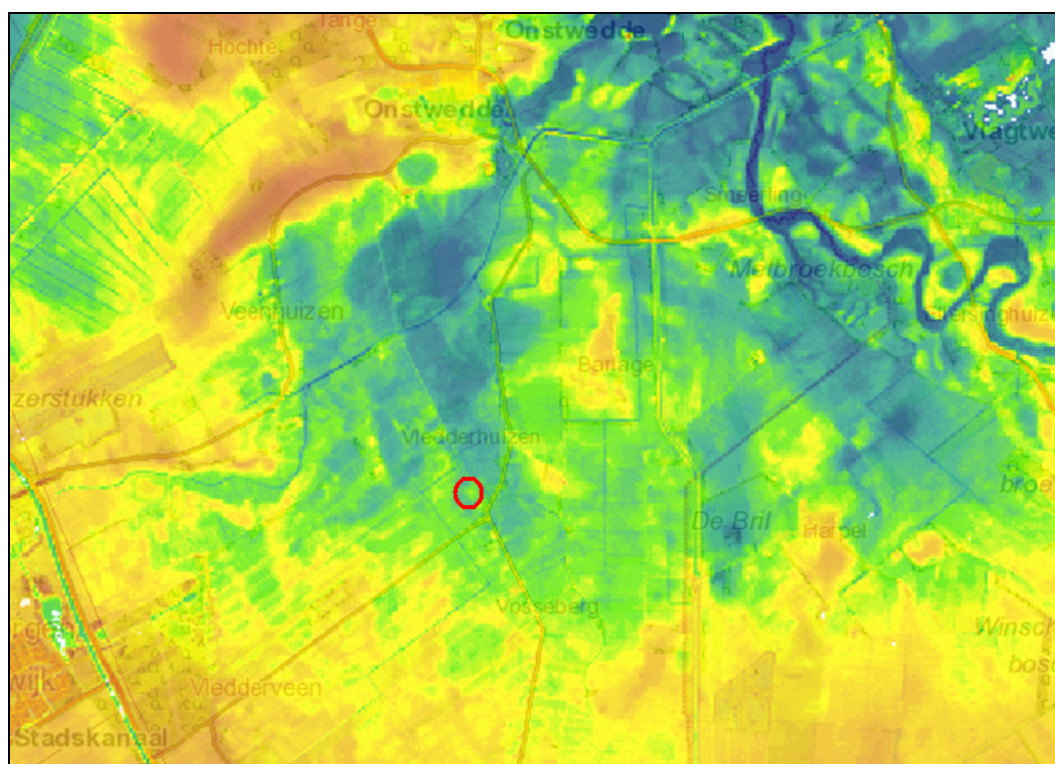
Afbeelding 2. Bodemkaart met in een rood kader in het midden (nummer 45266) het onderzoeksgebied
(Bron: Archis 2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Op de geomorfologische kaart (zie afbeelding 3) bestaat het westelijke deel van het onderzoeksgebied uit een laaggelegen veenkoloniale ontginningsvlakte (code 2M44) en het oostelijk deel uit een vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (vervakt door veen en/of overstromingsmateriaal). Het heldergroene gebied ten oosten van de onderzoekslocatie is het dal van de Mussel Aa.

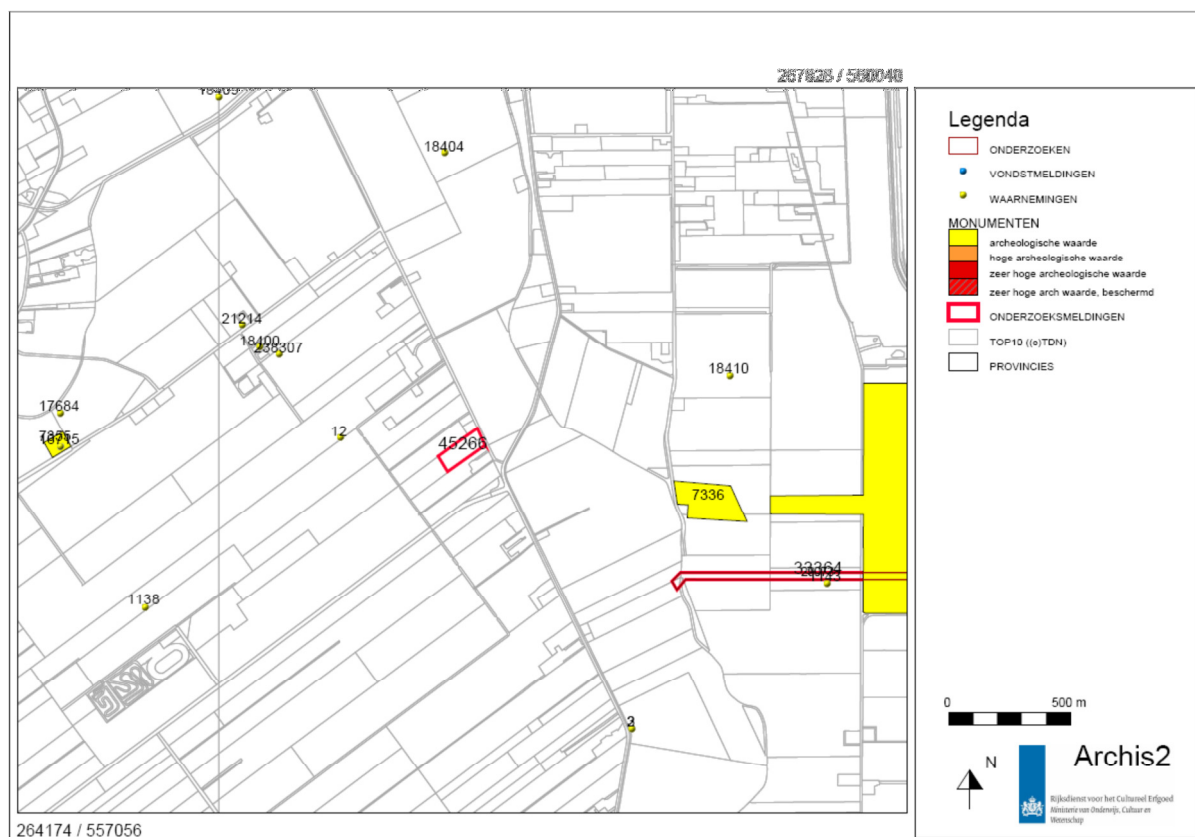

Afbeelding 3. Geomorfologische kaart met in een rood kader in het midden (nummer 45266) het onderzoeksgebied (Bron: Archis 2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Op de hoogtekarte (zie afbeelding 4) is te zien dat het gebied aan de rand van een laag gelegen gebied ligt. Het onderzoeksgebied ligt op een hoogte van circa 3,2 m + NAP, het blauwe gebied ten noorden ervan ligt op een hoogte van circa 2,2 m + NAP, de hoog gelegen gebieden ten noorden bij Onstwedde op circa 10 m + NAP, de hoog gelegen gebieden ten zuiden bij Stadskanaal op circa 8 m + NAP.

Afbeelding 4. Hoogtekaart met het onderzoeksgebied binnen de rode cirkel
(Bron: www.ahn.nl)

Afbeelding 5. Kaart met archeologische monumenten, waarnemingen en vondsten met in een rood kader in het midden (nummer 45266) het onderzoeksgebied
(Bron: Archis 2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Circa 1 km ten oosten van de onderzoekslocatie ligt een terrein van archeologische waarde, geel aangegeven op afbeelding 5. Het betreft een deel van een celtic field. Binnen een celtic field kunnen sporen van de bijbehorende nederzettingen worden verwacht. Inderdaad zijn in de directe omgeving ijzertijd vondsten gedaan. De informatie is afkomstig van analyse van luchtfoto's door J.A. Brongers.

Circa 1,5 km ten oosten van de onderzoekslocatie ligt een terrein van archeologische waarde, geel aangegeven op afbeelding 5. Bij een kartering in 1984 werd hier enig mesolithisch vuursteen gevonden. Vlak ten noorden van het terrein is rond 1930 een hamerbijl uit de late bronstijd gevonden.

In 2009 is er circa 1 km ten zuidoosten van de onderzoekslocatie een archeologisch onderzoek uitgevoerd door Oranjewoud, ten behoeve van de vernieuwing van een gasleiding op twee plaatsen in een bestaand tracé. De conclusie van het onderzoek was dat de werkzaamheden aan de gasleiding archeologisch begeleid dienen te worden.

Ten westen van de onderzoekslocatie zijn een aantal waarnemingen opgenomen in Archis:

12: een stenen hamerbijl, type Muntendam, uit late bronstijd tot midden ijzertijd

18400: topfragment van een stenen hamerbijl uit laat neolithicum

21214: stenen bijl uit midden tot laat neolithicum, fels-oval of fels-rundbeil

238307: Opgeploegde boomstam met kasporen, afkomstig uit het veen. Waarschijnlijk zijn de kasporen subrecent gemaakt door een ijzeren bijl (volgens Casparie en J.N. Lanting). De eikestam is waarschijnlijk al eens eerder in het daglicht geweest, mogelijk bij het in cultuur brengen van het veenland omstreeks de eeuwwisseling. De wijze van bekappen wijst op een inkorting van de stam, niet op het vellen van de boom. De conserveringstoestand van het hout en van de kasporen duidt erop, dat de stam al enige tijd in het veen gelegen had, toen bewerking plaats vond. Daarmee is de waarde van de vondst meer gelegen in de mogelijkheid, een dendrodatering te verkrijgen om het einde van de bewoonbaarheid van de zandrug te bepalen (gunstige groeiplaats, veen aan de voet van de zandrug reeds gevormd) dan in de documentatie van de kasporen zelf.

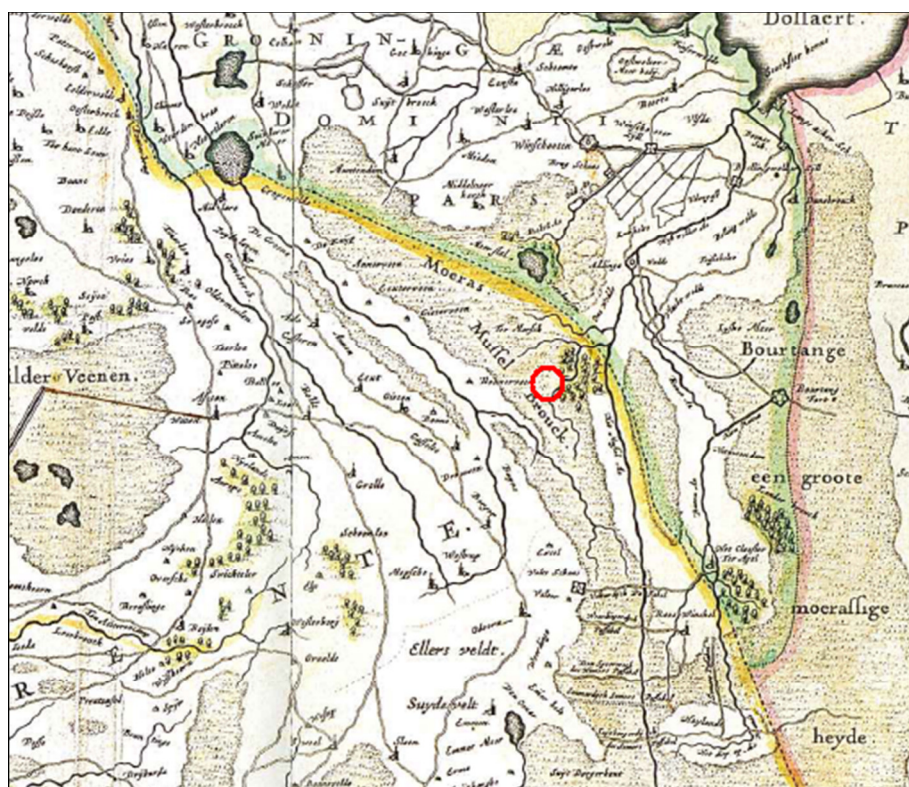
Ten noorden van de onderzoekslocatie is een bronzen kokermes uit de late bronstijd gevonden, waarneming 18404. Ten oosten van de onderzoekslocatie is een barnstenen hanger uit de ijzertijd gevonden, waarneming 18410.

2.2 Historische situatie

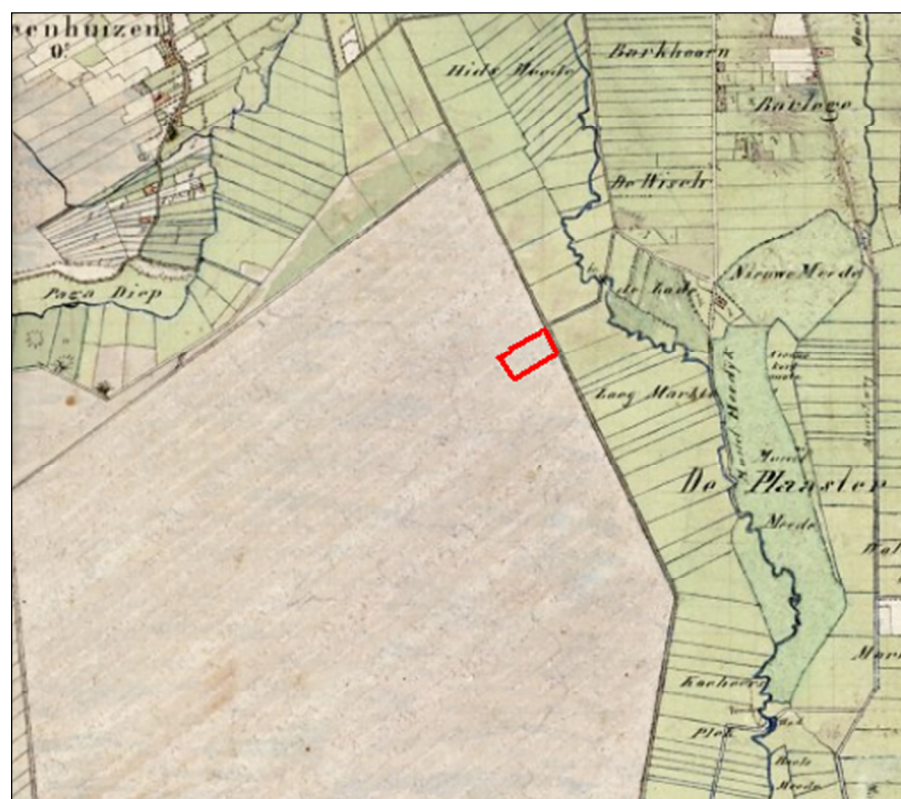
Op de kaart van omstreeks 1640, vervaardigd door Barthold Wicheringe (zie afbeelding 6) bestaat het onderzoeksgebied uit moeras. Op de militaire kaart uit 1852 (zie afbeelding 7) is het veengebied waarbinnen het onderzoeksgebied ligt nog niet ontgonnen. Het ligt tussen de Mussel Aa en het Pagediep. Volgens de website www.vledderveen.net werd het veen ontgonnen vanaf 1880. In 1906 (zie afbeelding 8) zijn er ontwateringssloten in het veen gegraven. Het veengebied wordt aangegeven als Vledder Veen. In 1920 is het gebied verder ontgonnen, er lopen meer sloten doorheen (zie afbeelding 9). In 1935 staat er voor het eerst bebouwing aangegeven op de onderzoekslocatie (zie afbeelding 10). In 1959 is er een schuur bijgebouwd (zie afbeelding 11). In 1971 is er een sloot gedempt (zie afbeelding 12).

De naam 'vledder' duidt op duidt op moerasgrond of moerassig weiland.

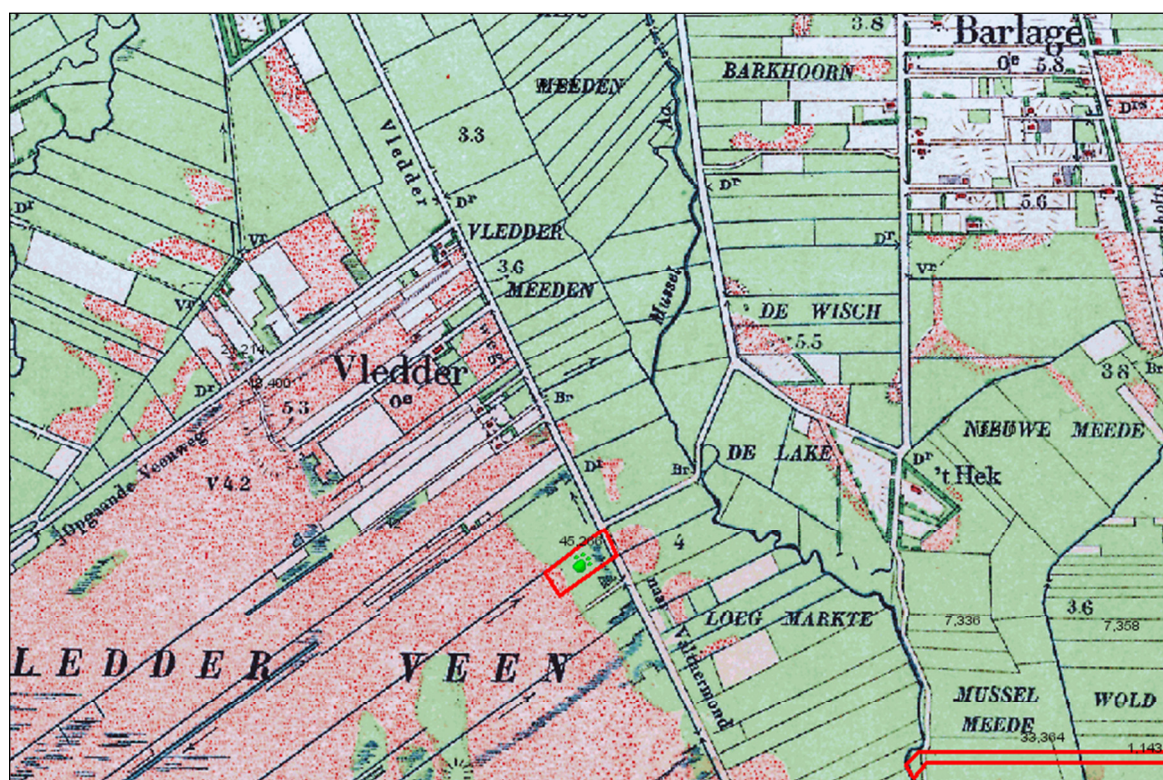
Volgens de historische kaarten ligt het onderzoeksgebied in een vroeger moeras, dat later als grootschalig veengebied ontgonnen werd. Dit gebied is na ontginning tot heden in gebruik als landbouwgebied. Het gebied is in gebruik voor akkerbouw of als grasland, waarbij de bovengrond machinaal bewerkt is. Ook zijn er oude sloten gedempt en nieuwe sloten gegraven. De bebouwing op het onderzoeksgebied dateert van na 1920 en heeft geen bouwhistorische waarde.

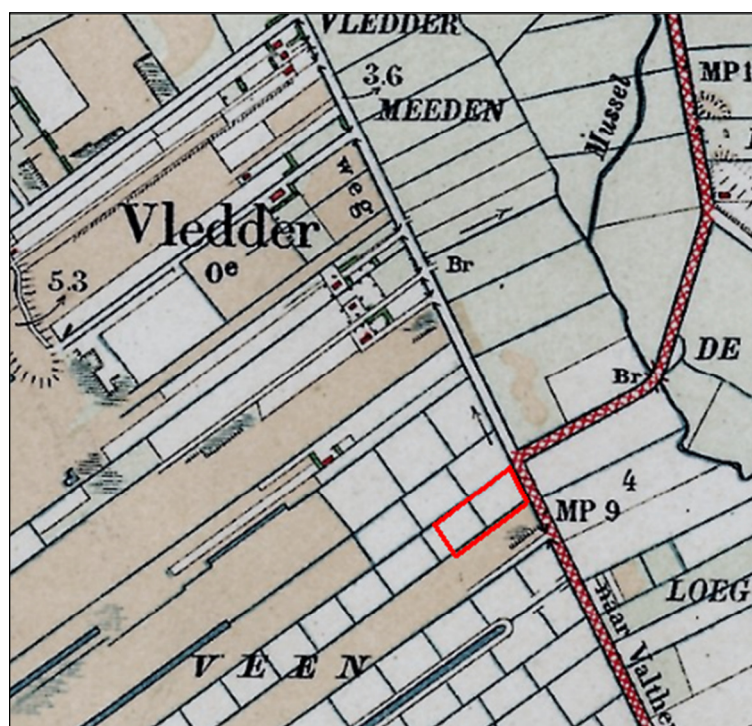
Afbeelding 6. Kaart van Barthold Wicheringe circa 1640
(Bron: Versfeld 2004)

Afbeelding 6. Militaire topografische kaart circa 1852 (Bron: www.watwaswaar.nl)

Afbeelding 7. Bonnekaart 1906 (Bron: www.watwaswaar.nl)

Afbeelding 8. Topografische kaart circa 1920 (Bron: www.watwaswaar.nl)

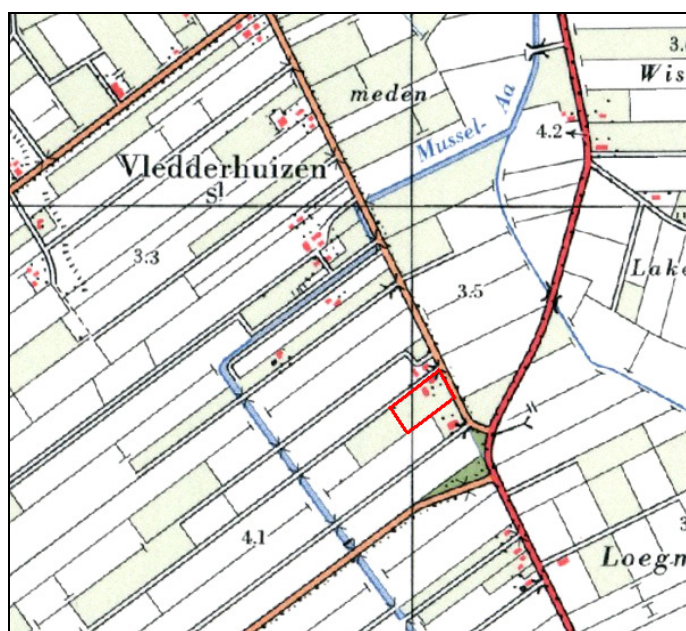
Afbeelding 9. Topografische kaart circa 1935 (Bron: www.watwaswaar.nl)

Afbeelding 10. Topografische kaart circa 1953 (Bron: www.watwaswaar.nl)

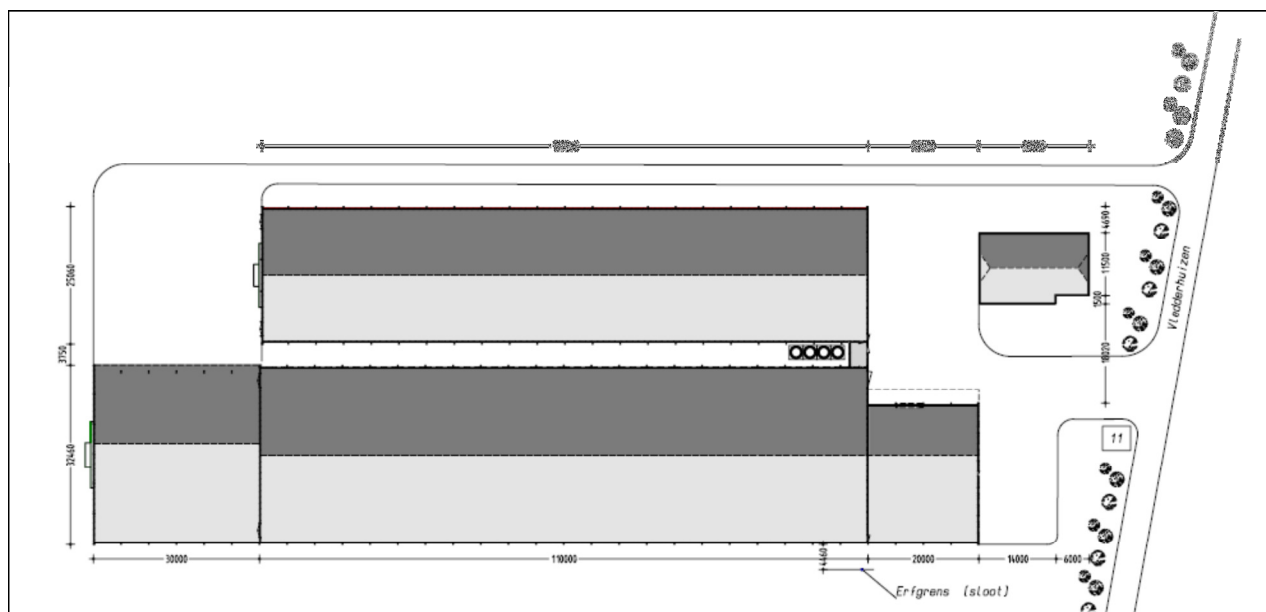
Afbeelding 11. Topografische kaart circa 1959 (Bron: www.watwaswaar.nl)

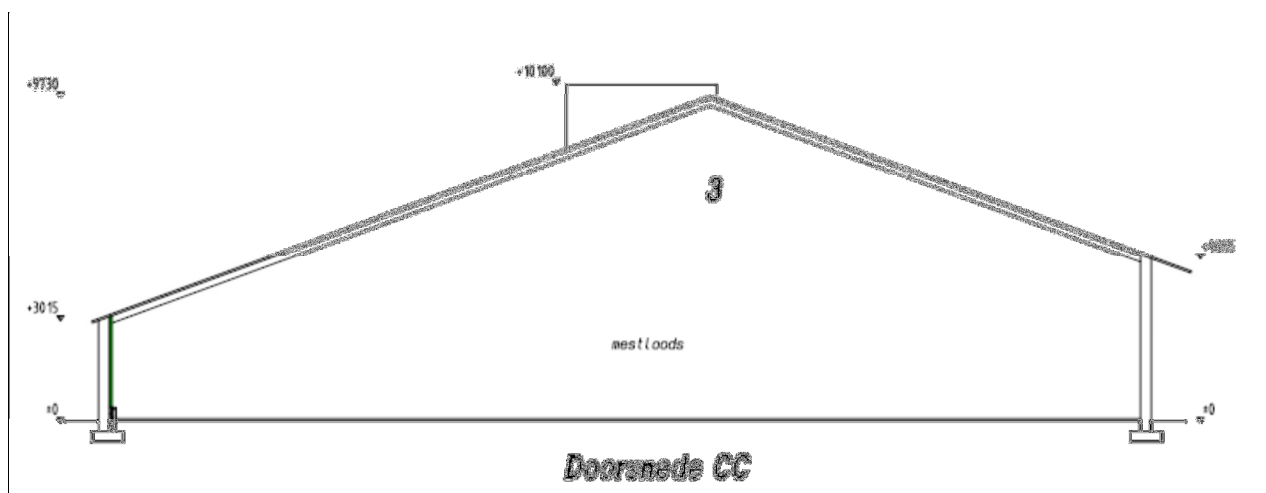
Afbeelding 12. Topografische kaart circa 1971 (Bron: www.watwaswaar.nl)

2.3 Toekomstige situatie

Men heeft het voornemen naast de huidige bebouwing een nieuwe leghennenstal en eierloods te plaatsen (zie afbeelding 13 en 14). De stal en eierloods worden niet onderkelderd. De funderingsdiepte bedraagt circa 60 cm

Afbeelding 13. Toekomstige situatie, bovenaanzicht (Bron: opdrachtgever)

Afbeelding 14. Toekomstige situatie, dwarsdoorsnede (Bron: opdrachtgever)

2.4 Archeologische verwachting

Uit het bureauonderzoek blijkt dat de bodem in het onderzoeksgebied bestaat uit veengronden met een veenkoloniaal dek op zand zonder humuspodzol en moerige eerdgronden met een veenkoloniaal dek en een moerige tussenlaag op zand. Van oudsher ligt het onderzoeksgebied in een in een moerassig gebied dat vanaf 1880 is ontgonnen voor de winning van turf.

Voor het onderzoeksgebied geldt een lage verwachting voor het aantreffen van archeologische vondsten.

De vragen uit de inleiding kunnen als volgt beantwoord worden:

- Vraag 1: Wat is de archeologische verwachting van het gebied buiten de reeds bekende AMK-terreinen (indien mogelijk gespecificeerd naar aard, vindplaatsen en perioden)?
Gezien de bodemopbouw en het historische kaartmateriaal van de locatie is de archeologische verwachting op de onderzoekslocatie laag.
- Vraag 2: Zijn er binnen de verwachtingszones specifieke aandachtslocaties aan te geven (zandkoppen of -ruggen, veentjes, historische bebouwing en infrastructuur)?
Nee, voor het hele onderzoeksgebied geldt een lage verwachting
- Vraag 3: Wat zijn de mogelijk aanwezige bouwhistorische waarden binnen het onderzoeksgebied?
De bebouwing dateert van na 1920 en heeft geen bouwhistorische waarde.
- Vraag 4: Wat is er bekend over bodemverstorende ingrepen in het plan-/onderzoeksgebied?
Het veen dat op het onderzoeksgebied aanwezig was is vanaf 1880 ontgonnen. Daarna is het onderzoeksgebied in gebruik geweest als landbouwgrond, waarbij de bovengrond omgeploegd is. Er zijn sloten gegraven en gedempt en de bebouwing op de onderzoekslocatie is door de jaren heen gewijzigd. Dit kan voor bodemverstoring gezorgd hebben.
- Vraag 5: Welk vervolgonderzoek is er nodig om de door het bureauonderzoek in beeld gebrachte specifieke archeologische verwachting te toetsen?
Gezien de lage archeologische verwachting wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen.

3 Conclusie en aanbeveling

3.1 Conclusie

Gezien de lage archeologische verwachtingswaarde zijn er vanuit archeologisch oogpunt geen belemmeringen voor de geplande werkzaamheden.

3.2 Aanbeveling

Aanbevolen wordt om de onderzoekslocatie vrij te geven.

Wanneer bij de uitvoering van de geplande werkzaamheden onverhoopt grondsporen en/of vondsten worden aangetroffen, dient hiervan melding te worden gemaakt bij het bevoegde gezag, gemeente Stadskanaal (de heer J. Bezema, 0599-631437).

Literatuur

Ten behoeve van dit onderzoek is de volgende literatuur geraadpleegd:

- Berendsen, H.J.A. 2004. *De vorming van het land*. Assen.
Brandt, R.W. et. al. (red), 1992. *Archis, Archeologisch basisregister, versie 1.0* Amersfoort.
Caspers, T. et. al. (red), 2006. *Grote Historische topografische Atlas 1900/1930, Groningen*. Tilburg.
Koeslag, G.J. 1970. *Bodemkunde*. Wageningen.
Mulder, E.F.J. de. et. al. 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen.
Versfelt, H.J. 2003. *De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland 1773-1794*.
Versfelt, H.J. 2004. *Kaarten van Drenthe, 1500-1900*. Groningen.

Daarnaast is informatie afkomstig uit de volgende websites:

www.ahn.nl
www.archis2.archis.nl
www.vledderveen.net
www.watwaswaar.nl